

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. P. Maximiliani Sandaei E Societate Iesv Doctoris
Theologi Architectura Christiana**

Sandaeus, Maximilianus

Coloniæ Agrippinæ, 1653

Sermo IV. Comparatio Columnarum Domus Sapientiæ, cum celeberrimis
totius Orbis terrarum Columnis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-46065](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-46065)

fortes sunt in fide, quam aliqui ore jactant, utinam non vanè & medaciter: firmiter eandem animo conceptam retinent plurimi, vellent enses potius & ignes sustinere, & in minutal concidi, quàm fidem deserere, aut ei contrarium quidpiam, per infidelitatem committere. Sed fidei consentaneos mores non induunt, non viuunt, ut fides præscribit, manus ad operandum non extendunt. Sunt superbi, avari, leves, iracundi: inebriantur, lasciviunt, blasphemant, peierant: DEUM ore, & corde confitentur, factis negant. Hi fortes, constantesq; sunt in fide, non in bonis operibus: non est in iis tam alta, quàm deberet esse Columna Fortitudinis & Constantiæ: nam non attingit in cubitos XVIII. quem numerum designare mysterium, quod exposuimus, superius est demonstratum.

SERMO IV.

COMPARATIO

*Columnarum Domus Sapientia cum celeberrimis
totius Orbis terrarum Columnis.*

PRÆFATIO.

ILLUSTRABITUR magis tota Columnarũ istarum in Domus Sapientie fabrica, & usus, si cum variis, que celebrari solent ab Architectura, & antiquitatis peritis, diversorum artificum Columnis eas comparaverimus. quod nunc facere aggredimur.

ARTICULUS I.

COLUMNÆ HERCULIS.

VÆSIVERUNT sollicitè nonnulli ex Philologis, quidnam essent *Columnæ Herculis*, quibus symboli vice, adscribi solet epigraphe, Nihil
 ULTRA. Responderunt quidam Cosinographiæ dediti, esse duos montes Hispaniæ, *Calpen & Abylon*.
 Est sanè in eâ regione mons dictus *Calpe*, neque circuitu magnus, neque altitudine ingens, oppositus monti *Africæ*, cui nomen *Abylon*: quomodo etiam vocatur insula in occasu post *Gades*, angusta discreta freto, vulgo *Mons Gibaltar*. Confutarunt hoc unanimi consensu Possidonia, & pertinaciter asserunt: æreas esse Columnas geminas, fixas in mari, aut ejus littore, tanquam limites maris & continentis: quasi ulteriora omnia sint maris, neque ire detur. Strabo de Columnis Gaditanis scribens, postquam de Herculis Columnis diversas aliorum sententias retulisset, extremam, quam Possidonius maximè probabilem censebat, approbat, videlicet, fuisse æneas octo cubitorum Columnas, quibus inscripta legebatur sumptus in templi ædificationem factus, quam navigatione absolutâ sacris Herculi factis, dedicaverunt. Nam, vetusti, inquit Strabo, moris fuit hujusmodi ponere limites, id est, Columnas erigere pro limite maris. Aliquo ex his persuasionibus imbutus Carolus Imperator, symbolum sibi sumpsit, Columnas binas fluctibus erectas Coronâ singulas insignitas, & Imperatorio diademate simul coronatas, cum hac inscripta

ne, PL
 magna
 do, or
 aperu
 occupa
 scriptu
 epigrap
 CA
 susfict
 re velle
 binas C
 scriptio
 dam, S
 Hercul
 fum, &
 constitu
 & Perse
 æternæ
 Quid e
 quam si
 nec cor
 Nam Fi
 Hercule
 licet for
 Qon
 te dici
 carmini
 nescio c
 nem, &
 vos rela
 Constant
 latura V
 (A)T

ne, PLUS ULTRA. (a) Nimirum, Columbus Ligur, vir magnanimus, regnante avo materno Caroli, Ferdinando, orbem novum felici navigatione ultra Columnas aperuerat, deinde, Caroli auspiciis, plura detexerat, & occupaverat Hispanus Itaque falsò olim Columnis inscriptum, NIHIL ULTRA. quam tamen verissimam esse epigraphen contendunt Sapientes.

CAROLUM eundem adhuc juvenem cum ingeniosus fictor Hercule vel Sampsonē fortiorem representare vellet Sampsonis formā Herculem pingi curavit, qui binas Columnas decussatas in collo deferebat, cum inscriptione: *Major erit Hercule.* Quocirca Theologi quidam, Symbolicæ sacræ addicti, censebant Columnas Herculis sacratius quid occulere, quàm vulgò sit persuasum, & ad Domum Sapientiæ, seu Ædificii spiritualis constitutionem posse referri, ut sint *Columnæ Fortitudinis & Perseverantiæ*, quæ sunt æneæ, & ob incorruptionem, æternæ, quibus convenit epigraphæ: NIHIL ULTRA. Quid enim est ultra constantem Perseverantiam? ultra quam si quid est aliud, non est perseverans Constantia, nec constans Perseverantia. Hæc semper est coronata. Nam Finis, & Perseverantia coronat opus. Ultra has ne Hercules quidem processit: nec procedet ullus Hercule licet fortior & fortunatior.

QOD ne videatur fortasse alicui minus accommodate dici in re sacrâ; sciat, antiquissimos Theologos, qui carminibus sacra velare erant soliti, sumpta occasione à nescio quo Alcmenæ filio, qui ob invictam Fortitudinem, & in heroicis facinoribus Constantiam, inter Divos relatus putabatur, Virum quemlibet *Fortitudine & Constantia* inclytum appellasse Herculem. Qua nomenclatura Varro XLIV. Hercules exprimit, Et Macrobius in

Gg 4

Satur-

(a) Typorius Strada Sadeler in Symb. Imper.

Saturnalibus suis, lib. 1. cap. 20. nihil aliud esse Herculem arbitratur, quàm Solem: videlicet, nihil hoc univertum fortius, nihil magis invictum & constans habet, quàm luminis illum fontem: duodecim autem labores, quos Hercule adscribuntur, ut fortitudinis insuperabilis argumenta, quid aliud sunt, quàm XII. signa Zodiaci, quae Sol singulis annis conficit? Sic ille, quæ explicat fulsime. Itaque, Columnæ ab Hercule, id est, Homine insigni robore animi, & excellentissima quadam virtute prædito stabilitæ, sunt *Fortitudo & Perseverantia*, quibus inscribi potest *NIHIL ULTRA*. Neque ullus tam eras vefanus, qui illas sibi ut Insignia, vel Symbola adsumat, insculpatque *PLUS ULTRA*. Hæc Theologi est differentia, à reprehensione justa immunis: à Calumnia fortasse non æquè: sed lappas extimam vestem carpentes Sapientes levi motu excutiunt facile. Ab iis Columna incipit longissima illa navigatio in orbem alterum, & desinit iter hujus orbis: quare limites sunt itinerum exordia, termini æquè, à quibus, & ad quos. Quæ consideratio ducit nos ad alterius Columnæ contemplationem.

ARTICULUS II.

COLUMNA

Milliarium aureum.

IN mentem vobis veniat Columna apud Romanos celebratissima, quæ in Urbis foro ad hoc posita erat, ut ab eo iter mensuram acciperet, & miliaria numerarentur: atque idcirco nominabatur ipsa Columna *Milliarium*

COLVMNA MILLIARIVM. 483

liarium aureum, quod aurata esset: auctor Plinius. (a) In ea nobiles omnes Italiae vias incisas fuisse testatur Plutar-
 rarchus. Sub æde Saturni fuisse positam tradit Tacitus, ubi agit de Othone; id ipsum etiam habet Suetonius in Othone. Ab Augusto autem fuisse erectum *Milliarium aureum* scribit Dio in historia lib. 54. Quare dum passim apud historicos legimus, secundo, tertio, quarto ab Urbe milliario, non de Urbis Romanæ portis intelligendum id est, sed de Columna in foro posita, ut in Urbis umbilicæ, nunc in arcâ Capitolina visitur. A Columna Fortitudinis, & Cōstantiæ iter Æternitatis nobis incipiendum est, in eadem iter Mortalitatis finiendum. In ea sunt incisæ omnes ad cælum tendendi viæ regiæ, quas frustra alibi inquirimus. Qui *Fortis & Constans* perseveraverit usque ad finem, eò perveniet.

(a) *Plin. lib. 3. cap. 5. Tac. lib. 17. Sueton. in Otho. Plutar. in Galba.*

ARTICVLVS III.

COLUMNÆ STYLITARUM.

ORBEM universum nominis sui celebritate impleverunt nonnulli, qui, quod in Columna habitationem, sedemque sibi constituissent Stylitæ sunt cognominati. Inter quos notissimus fuit *Simeon* monachus Senior, qui in Columnâ stans multos annos vixit, fuitque stupori omnibus ipsum adeuntibus, & spectantibus tandem, centenario major iter æternitatis est ingressus. Alius fuit junior *Simeon* Stylita, ut auctor est Euagrius lib. 6. cap. 26. qui eo utebatur familiariter. Et ejus extant litteræ scriptæ ad Imperatorem Iustinum, quæ recitatae

Gg 5 fue-

fuerunt in Actione V. Nicenæ secundæ Synodi, ubi dicitur Stylita admirandi montis; sicque vocatur etiam a D. Ioanne Damasceno in Oratione de Imaginibus; quoniam vivebat seorsim in Columna monti altissimo superposita, ut tradit Euagrius lib. 6. cap. 22. Tam autem Senior, quam junior fuit in Syria. Præter quos tertius Simeon vixit in Cilicia quadraginta ferè milliaribus ab Ægis civitate, cuius est mentio in Prato spiritali Sophronii cap. 57. Celebratur quoque Daniel Stylita, & quidam alii Eremicolæ: de quibus ago in Historiis Stavrophilorum. Ante hos autem, super unam Columnam cellulam ex tabulis construere primus omnium docuit C. Mænius Romanus, qui cum ad ædificandam basilicam domum suam venderet, excepit sibi jus unius Columnæ, super quam rectum proieceret compactum ex tabulis, unde ipse & ejus posterius munus gladiatorum spectare possent, quod tunc edebatur in foro. Ab eo deinde Mænio dicta est structura Mæniana, quam postea multi usurparunt.

Quorsum hæc tam abrupto aut longè petito principio? dicam quidpiam, quod admirabuntur initio plerique, & habebunt, ut incredibile, audita tamen ejus commoda explicatione, probabunt, ut reor, universi. Magnum verbum proloquor: Nemo salutem æternam consequutus est unquã, nemo consequetur in posterum, nisi **STYLITA**, id est, nisi is, qui in **COLUMNA** domicilium suum fixamque sedem habuit, aut habebit. Inopinata loqueris, fortasse submurmurant nonnulli, & planissimè paradoxa. Ergo nemo ex nobis inter Cælites erit aliquando, nisi prius in Syriam, aut Ciliciam profectus inter Stylitæ alicujus affeclas fuerit adscriptus? In quo hoc perscriptum est Evangelio? quis tam duram ad salutem consequendam conditionem posuit? Dico id

ite-

iterum, iterumq; repeto, Nemo hominū salvabitur nisi
 STYLITA. I nunc, & Simeonem Stylitam obstupesce, ac
 inimitabilem judica. Non muto sententiam: Nemo sal-
 vabitur, nisi sit Stylita. Explico & probō. *Columna* ædifi-
 cii spiritualis, è quō migrandum ad Superos, est *Fortitu-
 do, Constantia, Perseverantia*: in hac nisi zeam tuam locave-
 ris, nisi cellulam tuam constitueris, nisi ex hac moriens
 emigraveris, nunquam, ita me DEUS amet, & omnes
 Superi, beatitudinem consequeris. Nullus hæctenus nisi
 ex Columnâ nominata cælum petit. Itaque præter
 Stylitas nemò saluus fuit. *Qui perseveraverit usque in finem
 hic saluus erit. Matthæi x.*

ARTICULUS V.

COLVMNÆ STEM MATUM.

BINAS illas Columnas Domus Sapientiæ, Fortitudi-
 nem & Perseverantiam diligentius inspicienti oc-
 currunt animo, Columnæ, quæ solenterigi, ut in iis fa-
 miliarum, vel Reipublicæ Stemmata appendantur, vel
 collocentur. Qui Venetias vel è longinquo salutarunt,
 ignorare non possunt, in capite fori, quod littus maris
 spectat erectas è solido marmore Phrygio duas Colum-
 nas altissimas, è mari venientibus nautis à longè conspi-
 cuas, in quarum una D. Marci Venetorum, nempe, Leo-
 nis alati Insignia inaurata visuntur: in altera D. Theo-
 dori statua similiter inaurata posita est. In ipso autem
 intercolumnio de noxiis condemnatis sumuntur sup-
 plicia. Ferunt allatas simul tres ejusdem magnitudinis
 navibus onerariis è Græcia, ante annos amplius, quàm
 quadringentos, earumque unam vi ponderis, dum è
 navi.

navibus extraherentur in terram, ruptis architectorum instrumentis, in aquas decidisse, & in fundo adhuc conspicui: alias duas ad caput fori Marciani modico intervallo erectus, ingenio Longobardi cujusdam Architecti, validis rudentibus novis è sublimi demissis, & aqua made factis: qui dum sese cōtraherent, & pondus vi suâ sublevarent, alios siccos breviori semper spacio subiectos, & aquis item irrigatos fuisse, eoque modo paucis diebus opus continuando, moles illas extractas firmatasque. Addunt, non aliud Architectum industriæ præmium postulasse à Repub. quàm ut aleatoribus in eo intercolumnio ludendi impunè libertas semper esset. An verum sit ignoro: hoc constat, scholam nebulonum aleatoriam sub iis Columnis assiduam & frequentem videri. Hæc *παρεργῶς* hoc ego dicere volebam.

QUEM AD MODUM in iis, similibusque Columnis insignia visuntur gentis, aut Reipublicæ, ita totius Religionis Christianæ, in Columnis Fortitudinis & Perseverantiæ esse conspicua. Quæ sunt Insignia? quæ stemmata? quæ tesserae gentilitiæ Reipublicæ Christianæ: familiarum & urbium sumi solent à præclaris majoribus ac fundatorum suorum facinoribus, in quibus & fortitudo maximè enituit; ita Ecclesia ab Heroum suorum generosis conflictibus, & Fortitudinis masculæ elegantiæ quæ ostentaret: nimirum, *Crucem, Gladium, Ignem, Castrostram, Furcam, Laqueum*. & similia sexcenta, quæ artificiosissimè in Columna utraque, Fortitudinis & Perseverantiæ expressa sunt, & vim ad excitandum æmulandi affectum inspectantibus habent. Quæ dum perpendo offert se mihi alius Columnarum usus, qui du-

cibus illis nostris est valdè conveniens.

(***)

ARTI-

ARTICVLVS V.

COLVMNÆ HISTORICÆ.

*Traiani Coclis.**Duilli Rostrata.*

Voco historicas, in quibus sculpi & effingi solent artificis periti manu, res domi militiaeque cum insigni roboris & constantiae laude gestae à clarissimis belli Ducibus, & Imperatoribus; quales multae etiamnum supersunt in diversis orbis terrarum partibus. Unam alteramque adferamus in medium, Fuit olim Romae Forum Traianum, inter Capitolium, Quirinalem montem, & Augusti forum: erat autem illud Traianum cinctum porticu magnifica, ingentibus Columnis fulta, Apollodoro Architecto, adjunctus erat Arcustriumphalis; quorum hodie ne vestigium quidem extat, apparet tamen, omnium instar, ingens *Columna Coclis*, quae Traiani dicitur, & Imperatoris maiestatem, ac populi Romani magnificentiam ostentat. Alta est pedes cxxviii. cum basi vero cxl. lapidibus structa xxiv. tantae vastitatis, ut opus videatur, non ab hominibus, quales sunt modo, sed à Gigantibus profectum. Singuli lapides gradus octo continent: per hos ascenditur. Lumen praebent fenestellae xliv. Caelatae autem sunt in Columna per gyrum, res gestae Caesaris Traiani bello Dacico, aliisque militaribus expeditionibus. Nihil unquam terrarum admirabilius, nihil magnificentius videri censent Antiquarii, qui merces suas, supra omnem fidem, ut vendat, solent

solent extollere. Similem usum observo in *Columna*, quæ hodieque superest Romæ, in palatio conservatorum, & *Rostrata* dicitur, habetque prisca seculi inscriptionem C. DUILLI, cui de Carthaginensibus bello Punico Victori posita fuit.

AD geminum usum in Domo Sapientiæ, & Edificio spirituali Virtutum statuitur *Columna Fortitudinis* ab uno latere, & ad alterum *Perseverantiæ*. Præterquam enim, quod superiorem Domus partem sustollant, ac sustentent, sunt Monumenta, in quibus artificiosius, quam in Traianâ, Millium Christi fortissimorum, & invictissimorum Imperatorum certamina cælata exhibentur. In his Columnis legetur sculptura, sculptura-ve, aut incisione expressum, quomodo non quidem rabidum Leonem, cum Hercule, aprum-ve immanem superaveris, aut mactaveris Hydram septicipitem, sed violentiam in teipso inclusam, feramque deviceris iracundiam. Quomodo non aves sagittis dejeceris, sed cupiditates avidissimas, ut rapacissimas volucres, represseris. Quomodo non Amazonem bellatricem fugaveris, sed pudoris famæque debellatricem libidinem abegeris. Quomodo non Regium Augiæ stabulum perpurgaveris, sed vitia de corde proprio eo perniciosiora, quo magis domestica & propria egresseris. Quomodo iram continueris, omnes animi motus rationi subegeris, cuncta carnis desideria spiritus virtute frenaveris: proprias voluntates abjeceris contemptis visibilibus, ea quæ non videntur, generoso mentis impetu, appetieris, amaveris, insequutus fueris. Hæc similiaque Christianis Heroibus digna facinora in Columnis Fortitudinis & Perseverantiæ, non in aliis leguntur.

(**)

ARTI-

ARTICULUS VI.

COLVMNÆ SEPVL CRALES.

IN Columnis, vel sepultos aliquos, vel in iis reconditos demortuorum cineres reperio. Certè, Traianus detētus bello Parthico, Columnā sibi erectā non vidit. Nam rediens victor fluxu sanguinis extinctus Seleuciæ Syriæ, viuis Romam non est ingressus, sed cadavere in urbem delato, ossa, cineresque in pila aurea sunt recondita & in Columna collocata. Quærunt sibi multi, & constituunt anxie quietis post mortem locum, vivi de sepulchro sunt per quam solliciti, ignari, quænam sit, & ubi optima quiescendi regio. Ubi-nam quæris: brevissime dicam, in Columna. Nisi quis in Columna Perseverantiæ exuvias deposuerit, tantundem est, sive sub furcā, sive in aureo mausolæo putrescat. Nā, ut superius est demonstratum: nemo ad æternam felicitatem evehitur, nisi qui in Columna vixerit; ita nunc addo, nemini idem continget, nisi in eadem spiritum reddiderit, & quicquid reliquum fuerit, deposuerit. *Qui perseveraverit usque in finem hic saluus erit.*

APPENDIX

*Designatio variarum Columnarum ad Domum
Sapientiæ spectantium.*

QUINQUE constituimus ordines Columnarum, sive Columnationes, quibus exornatur, & fulcitur Domus Sapientiæ, seu Ædificium spirituale ex Virtutibus
com-

compositum. Harum aliquas, per otium, fusius explicavimus: aliarum nomina tantum edemus: tum quod de iis actum sit loco suo satis accommodatè, ut putamus: tum quod, quæ virtutes, Columnæ hic vocantur symbolicè, alibi, per alias Domus partes figuratè significantur, ubi commodius naturam ac proprietates singulorum explicamus. In PRIMA Columnatione, tres sunt Columnæ: *Fides*, quæ est Columna Nubis: *Spes*, quæ Firmi: *Caritas*, quæ Ignis. Legendi Interpretes in Pentateuchum. Signatè Benedictus Pererius Exodi XIII. à disputatione I. usque ad IX. & Cornelius S. Thomas proæm. in Epistola S. Pauli ad Ephes. In SECUNDA constituuntur duæ, *Fortitudo* & *Perseverantia*: utraque tam ænea, quam marmorea. Sufficerent binæ istæ Columnæ ut totum Ædificium spirituale sustinerent: ideoque comparari possunt cum duabus illis, quibus Dagonis palatium sive Templum sustentabatur, quod Samson, quassatis columnis, evertere Historia habetur Iudic. XVI. Legendus ibi Nicolaus Serrarius quæst. 24. Et, de *Fortitudine* ac *Prudentia*. S. Thomas 2. 2. ibidemque Commentatores: Lessius lib. 3. de *Justitia* & *Jure*. Busæus in *Viridario*. Delrius *Cantico*. v. Catechismus historicus, è quo cap. 7. §. 40. exempla desumi possunt, & sermonibus inseri. In TERTIA spectantur VII. Columnæ, septem Dona Spiritus-sancti 1. *Sapientia*. 2. *Intellectus*. 3. *Consilium*. 4. *Scientia*. 5. *Fortitudo*. 6. *Pietas*. 7. *Timor Domini*. Legendi, S. Thomas 1. 2. q. 68. ibidemque Valentia, Salas, Vasquez, & 2. 2. var. quæst. Catechismus historicus Dauroltii, in quo per singulis exempla. In QUARTA statuuntur Columnæ IV. Virtutes quattuor Cardinales. *Cantic. tertio Ferculum sibi fecit Rex Salomon de lignis Libani, Columnas ejus fecit argenteas.* Honorius Columnas argenteas interpretatur quattuor illas virtutes, quæ animæ roborem ut

ut lig
cas, ut
dans l
quattu
perhib
lonora
quas S
De tri
numen
curre a
sensus
davim

V An
hisc
aut, Ad
ubi de C
na, Mœ
loma

Tertia
ut

ut ligna fulciunt. Ad lit Delrius tres virtutes Theologicas, ut sint Columnæ VII. Idem Honorius accommodans Ferculum DEIPARÆ, scribit Columnas ejus esse quattuor Evangelia, quæ de DEIPARA testimonium perhibent: esse argenteas, veritate nitidas, prædicatione sonoras. In QVINTA Columnatione sunt Virtutes VII. quas S. Bernardus Sermone 3. de Adventu, cujus titulus: De triplici Domini Adventu, & septem Columnis, numerat, quas in nobis videlicet erigere debemus. Recurre ad librum secundum, in quo secundum varios sensus Domus Sapientiae, variè Columnas accommodavimus, Sermone III. IV. V. & sequentibus.

*V*ARIA de Columnis suppeditat Theatrum Vita humane, hisce Titulis. I. Erecta in monumentum rei memorandæ aut, Ad memoriam alicujus. II. Columna in templis collocata. ubi de Columnis Panthei & aliis Romanis: Rostrata, Traiana, Mœnia, Julia, Antonii Pii, Milliana. De quibus Bartholomæus Marlianus in Topographia urbis Romane, & Franciscus scothus in Itinerario Italia.

(* *)

Tertia Pars.

Hh

ARCHI-